Arkadiusz GUT, Michał Wilczewski W: *The China Daily. Textual image of world. [The China Daily. Tekstowy obraz świata]*, in: Poszukiwaniu azjatyckiej tożsamości, Seria Biblioteka Azji i Pacyfiku, red. J. Marszałek-Kawa, E. Kaja, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń, 2014, s. 36-67

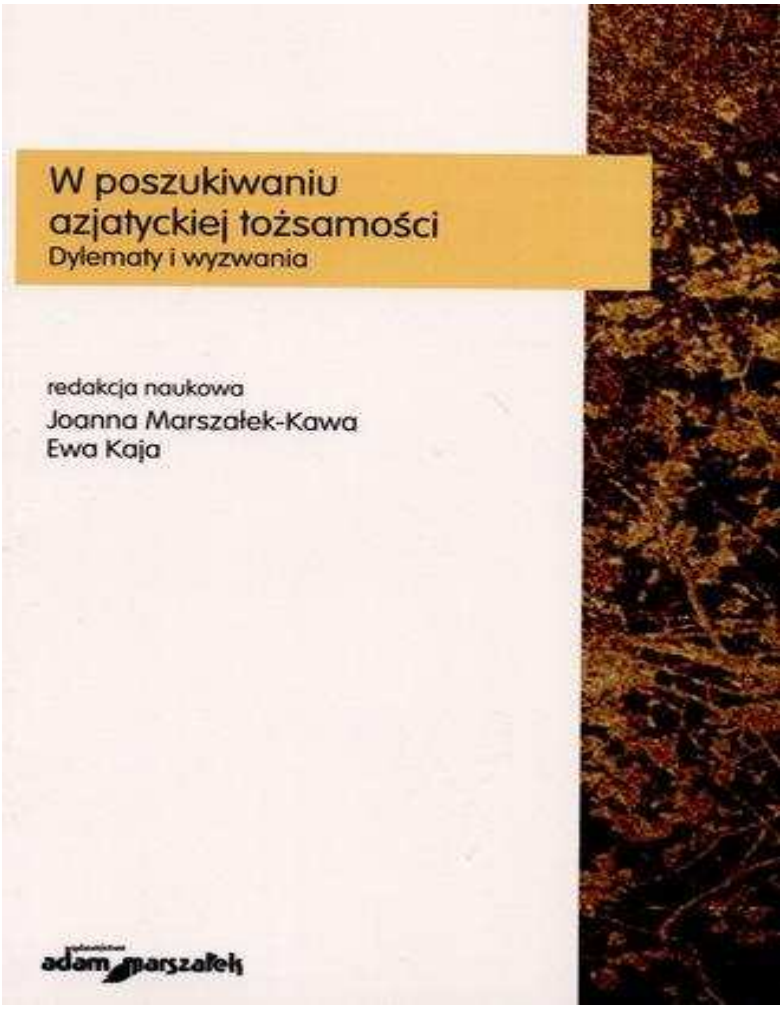

The China Daily
Tekstowy obraz świata*

Abstrakt. Przedmiotem analizy w przedkładanym artykule jest kreowanie informacji w prasie, ujmowane jako przykład tworzenia tekstowego obraz świata. Tekstowy obraz świata traktowany jest z kolei jako szczególny przypadek językowego obrazu świat. Za przedmiot analizy obrano szesnaście artykułów z chińskiego (anglojęzycznego) dziennika *The China Daily*, opublikowanych na przełomie trzech miesięcy, od sierpnia do września 2012 roku, a dotyczących chińskiej reakcji na zakup wysp Diaoyu przez Japonię. Dzięki temu będzie możliwe poznanie perspektywy, z jakiej dziennik postrzega konflikt i jego uczestników oraz w jaki sposób, stosując liczne środki językowe, tworzy tzw. tekstowy obraz rzeczywistości. Na tym przykładzie nie tylko pokazujemy, jak dzisiejsze Chiny postrzegają swoją pozycję w regionie, lecz przede wszystkim, jakie strategie medialne stosują, aby wyrazić swój pogląd na forum międzynarodowym. Powyższa analiza opiera się z jednej strony na rozbiorze analitycznym i kontekstowym tekstu medialnego (wykorzystującym analizy lingwistyczne i socjologiczne), a z drugiej — na licznych wywiadach i osobistym doświadczeniu zdobytym w trakcie pobytu w Chinach.

Słowa kluczowe: Tekstowy obraz świata, analiza lingwistyczna, Chiny, Japonia, Diaoyu

Abstract. The subject of the analysis in the following paper is creating information in the press, being an example of building a textual image of the world. The textual image constitutes, in turn, a part of a specific instance of the linguistic worldview. The material encompasses sixteen articles excerpted from *The China Daily*, published between August and September 2012, demonstrating the Chinese reaction to the purchase of the Diaoyu Islands by Japan. The analysis is meant to reveal a perspective from which the daily sees and comprehends the conflict and its participants and, moreover, how applying different linguistic and discursive tools impacts on the creation of the so-called textual images of reality. Not only has this particular conflict been chosen for the sake of our analysis to show how today's China perceives its position in the region, but also to show what media strategies are used to express Chinese opinions globally. The analysis presented is, on the one hand, based on analytical and contextual parsing of the media text (using linguistic and sociological analyses) and, on the other — on numerous talks, interviews and personal experience gained in China.

Key words: Textual image of the world, linguistic analysis, China, Japan, Diaoyu

Wstęp. Przedmiotem naszego zainteresowania jest kreowanie informacji w prasie, które traktujemy jako przykład tworzenia tekstowego obraz świata. Tekstowy obraz świata traktujemy z kolei jako szczególny przypadek językowego obrazu świata, narzucanego w sposób przemyślany odbiorcom przekazu medialnego. Za przedmiot analizy obraliśmy szesnaście artykułów z chińskiego (anglojęzycznego) dziennika *The China Daily* (dalej: *ChD*), opublikowanych na przełomie trzech miesięcy, od sierpnia do września 2012 roku, a dotyczących chińskiej reakcji na zakup wysp Diaoyu przez Japonię. Dzięki temu będzie możliwe

* Autorzy artykułu dziękują za cenne uwagi i poprawki Dagmarze Gut (UW)

poznanie perspektywy, z jakiej dziennik postrzega konflikt i jego uczestników oraz w jaki sposób, stosując liczne środki językowe, tworzy tzw. tekstowy obraz rzeczywistości.

I. Kontekst społeczno-medialny. Przed przystąpieniem do analizy tekstowego obrazu świata rozwijanego w *ChD*, spróbujmy wejść w klimat narracji medialnej, a szczególnie odczuć społecznych (postaw) związanych z zakupem wysp Diaoyu przez Japonię. Sięgniemy najpierw do przeprowadzonych w sierpniu 2013 roku badań społecznych, dotyczących poziomu stosunku Chińczyków i Japończyków względem siebie. Badania te ujawniły, że aż 92,8% mieszkańców Chin przejawia negatywny stosunek do Japonii (jej polityki, władz, a nawet mieszkańców). Wzrost negatywnych odczuć związany jest bez wątpienia z zakupem wyspy. Przyrost postawy niechęci i antypatii – w relacji do roku poprzedniego (tj. 2012) – sięga około 30%. Zauważyć jednak wypada, że jest to tendencja stała, widoczna już od roku 2007. Postawa negatywna Japończyków względem Chińczyków jest praktycznie wprost proporcjonalna, bowiem w tym samym badaniu prezentuje ją 90,1% respondentów. Analogicznie wygląda także stała tendencja z lat 2007-2013. Kluczową sprawą jest jednak fakt, że dane z badań ujawniają ducha i postawy przejawiane na co dzień — na ulicy, w rozmowach i zachowaniach Chińczyków pochodzących z rożnych warstw społecznych. Na samochodach, jeżdżących po ulicach chińskich miast, można zobaczyć zdjęcia z zaciśnięta pięścią i z chińską flagą u jej podstawy z napisem „Baowei diaoyudao" ('Brońmy wyspy Diaoyu') lub napisy „Riben gun chuqu diao yudao" ('Japończycy wynocha (spadajcie) z wyspy Diaoyu').

(Autor: A.G)

Wielu moich (A.G.) rozmówców, siedząc w japońskich samochodach, z lubością powtarzało powiedzenie „samochody wasze, serca nasze". Nastrój nienawiści, antagonizmu był, i jest na tyle skanalizowany i jednorodny — niebudzący wątpliwości, kto jest jego adresatem — że po raz pierwszy władze Chińskie pozwoliły na uliczne „niby" spontaniczne zgromadzenia, marsze i pikiety. Niszczono japońskie samochody, wykrzykiwano, że bliski jest odwet za krzywdy sprzed 70 lat, pokazywano powiększone zdjęcia z masakry nankińskiej. W tym czasie zawieszono obchody czterdziestolecia nawiązania relacji chińsko-japońskich, które miały się odbyć we wrześniu poprzedniego roku (tj. 2012). Znacznie spadła również sprzedaż japońskich samochodów, począwszy od Toyoty, a skończywszy na Nissanie, a japońskie restauracje oraz sklepy doświadczyły radykalnego, bo ponad 30 procentowego spadku klientów.

W strachu i obawie o bezpieczeństwo właściciele firm japońskich w Chinach zawieszali produkcję i obserwowali rozwój sytuacji z dystansu. Ponadto negatywne emocje są skrzętnie podsycana od dnia zakupu wyspy przez jawną krytykę zachowań parlamentarzystów japońskich, odwiedzających w kwietniu w liczbie 168 Yasukuni Shrine — miejsce spoczynku żołnierzy japońskich. Podobne zachowania członków gabinetu premiera Japonii, Shinzo Abe, spowodowały kolejne odwołanie szczytu Chiny-Japonia. Zawsze takim działaniom towarzyszy akacja medialna, pokazująca osoby, które przeżyły masakrę nankińską oraz wykonywały prace przymusowe na rzecz japońskich firm w czasie II Wojny Światowej. Pokazuje się wtedy wielkoformatowe zdjęcia osób w podeszłym wieku sprzed głównej kwatery firmy Mitsubishi, żądających rekompensaty finansowej. Najbardziej medialną kampanię wykonała jednak Fu Ying — pierwsza kobieta-rzecznik na tegorocznym Narodowym Kongresie Ludowym (który jest integralnym składnikiem Kongresu Komunistycznej Partii Chin). To właśnie ona z uśmiechem i swadą, udzielając wielu objaśnień zadań stojących przed Kongresem Ludowym, w odpowiedzi na pytanie dziennikarza japońskiego o wzrost wydatków na zbrojenia i zmiany w polityce obronnej Chin pozwoliła sobie na taki sposób narracji, którego celem nie było udzielenie odpowiedzi, co pokazanie, że owo pytanie z ust Japończyka jest aroganckie i zuchwałe. Klaskano, a słowa kierowane pod adresem dziennikarza wzmacniano buczeniem. Fu Ying kończyła swoją wypowiedź powiedzeniem „Yige bazhang paibuxiang", które dosłownie znaczy „Jedna dłoń nie może klaskać", zaś w swej głębszej wymowie używa się go wtedy, gdy chce się zwrócić uwagę, że druga strona nie wykazuje dobrej woli, nie przejawia skłonności do podjęcia rozmowy i negocjacji, kierując się nieufnością i cynizmem. Styl i powiedzenie Fu Ying stały się swoistym serialem telewizyjnym i medialnym na wiele dni. Nie zadania Kongresu, nie przyszły wybór Xi Jinpinga, ani nawet Chinese Dream, ale „twarda antyjapońska postawa" Fu Ying była tematem pierwszych dni Kongresu w Chinach. Wszytko to stwarza specyficzną atmosferę dyskursu społecznego oraz wytwarza pewien swoisty język, które znajdują swój wyraz nie tylko w *ChD* (do czego się odniesiemy), ale także w produkcji kalendarzy i kart, które za kilka juanów można kupić praktycznie wszędzie.

(Autor A.G)

II. Podstawy analizy: językowy a tekstowy obraz świata. Podstawowym narzędziem analizy będzie metoda jakościowa, mieszcząca się w metodologii badań nad tekstowym obrazem świata. W naszej analizie tekstowy obraz świata jest podkategorią ogólnego pojęcia językowego obrazu świata. Przychylamy się do przekonania, że język, w którym mówimy tworzy szablony, sposoby i kategorie, za pomocą których myślimy o świecie[1]. Przyjmujemy jednocześnie, że język posiada twórczy charakter w relacji do procesów kognitywnych — zarówno tych o profilu percepcyjnym, jak i konceptualnym[2]. Jednocześnie, mając na uwadze pogłębione badania nad dwujęzycznością przeprowadzane przez Ervin-Trip, Mkilifi, Grosjeana, uznajemy, że każdy z języków wytwarza i uruchamia odmienne sposoby ewaluacji ludzkich po-

[1] B. L. Whorf, *Język, myśl i rzeczywistość*, Warszawa 1982; J. Gumperz, S. C. Levinson, *Introduction: Linguistic Relativity Re-examined*, [w:] *Rethinking linguistic relativity*, J. Gumperz, S. C. Levinson (red.), Cambridge, UK 1996, s. 1-17; J. Bartmiński, *Słowo wstępne*, [w:] *Językowy obraz świata*, J. Bartmiński (red.), Lublin 1999, s. 7-14.

[2] S. C. Levinson, S. Kita, D. Haun, B. Rasch, (2002), *Returning the Tables: Language Affects Spatial Reasoning*. „Cognition" 2002, nr 84, s. 155-188; A. Gut, *O relacji między myślą językiem*, Lublin 2009.

staw i zachowań, wyrażających zintegrowane koncepty kształtujące formy osobowości[3]. W naszej analizie przychylamy się także ku hipotezie, że rozwój licznych — społecznie istotnych — procesów kognitywnych jest kulturowo i językowo zależny[4].

Definicję tekstowego obrazu świata w odniesieniu do tekstów prasowych ujmujmy w podobny sposób, jak W. Kajtoch.

> Tekstowy obraz świata (występujący na poziomie *parole*) jest swoistą, dokonaną w konkretnym tekście — lub w zespole tekstów — realizacją językowego obrazu świata (występującego na poziomie *langue*), a więc jest zbiorem prawidłowości wynikłych z preferowania w danym tekście lub zespole tekstów określonych konstrukcji fleksyjnych, słowotwórczych, składniowych, a przede wszystkim — określonego słownictwa. Tekstowy obraz świata wskazuje na dominujący w danym tekście (zespole tekstów) pogląd na temat istnienia i funkcjonowania poszczególnych składników świata, ich związków oraz wzajemnych proporcji, a więc na takie rozumienie organizacji świata, panujących w nim hierarchii i wartości, które jest preferowane przez nadawcę danego tekstu i akceptowane przez użytkowników tegoż tekstu[5].

Rekonstrukcja językowego obrazu świata służy odkryciu związków między językiem i procesami poznawczymi (jak np. kategoryzacją) przez analizę zakodowanych w języku norm, wiedzy, wartości czy sposobów wartościowania[6]. Celem rekonstrukcji tekstowego obrazu świata jest poznanie wiedzy i wartości wspólnych dla danej grupy społecznej w obrębie jednego języka obecnej w sferze jednolitych przekazów komunikacyjnych. Dlatego też takie elementy językowego obrazu świata, jak: gramatyczne własności języka, słownictwo, własności słowotwórcze leksemów, etymologia, konotacje semantyczne oraz skonwencjonalizowane środki języka, np. frazeologizmy, metafory i stereotypy („lingwalne”[7]), składają się na pojęciową strukturę obecną w języku i są odbiciem myśli narodu i jego „ducha”[8]. Tekstowy obraz świata to wariant, część językowego obrazu świata Może on stanowić metodę umożliwiającą odtworzenie podmiotowego sposobu widzenia rzeczywistości (stąd rozróżnienie na językowy „obraz” i „wizję” świata), które resztą zawiera się w prowadzonych w nurcie etnolingwistycznym badaniach nad językowym obrazem świata, postrzeganym przedmiotowo[9].

Artykuły z *ChD* sytuują się w dyskursie medialnym, rozumianym tu jako zdarzenie komunikacyjne mające na celu wymianę informacji między jednostkowym bądź instytucjonalnym nadawcą a szeroką publiczno-

---

[3] F. Grosjean, *Life with Two Languages. An Introduction to Bilingualism*, Cambridge, Mass 2001.

[4] R. Nisbett, *Geografia myślenia*, Sopot 2008; A. Gut, *Mindreading po chińsku*, Na temat Chin, http://natematchin.pl/mindreading-po-chinsku/[dostęp: 20.09.2013].

[5] W. Kajtoch, *Językowe obrazy świata i człowieka w prasie młodzieżowej i alternatywnej*. *1*, Kraków 2008, s. 14-15.

[6] Por. R. Nisbett, *Geografia ...* op.cit.; J. Bartmiński, *Słowo…*, op.cit.; J. Anusiewicz, *Problematyka językowego obrazu świata w poglądach niektórych językoznawców i filozofów niemieckich XX wieku* (wyd. oryg. 1990), [w:] *Językowy obraz świata*, J. Bartmiński (red.), Lublin 2004, s. 261, 265.

[7] Por. W. Chlebda, *Stereotyp jako jedność języka, myślenia i działania*, [w:] *Język a Kultura, t. 12: Stereotyp jako przedmiot lingwistyki. Teoria, metodologia, analizy empiryczne*, J. Anusiewicz, J. Bartmiński (red.), Wrocław 1998, s. 31-41.

[8] Por. W. von Humboldt, *O myśli i mowie. Wybór pism z teorii poznania, filozofii dziejów i filozofii języka* (tłum. E. M. Kowalska), Warszawa 2002; R. Grzegorczykowa, *Pojęcie językowego obrazu świata* (wyd. oryg. 1990), [w:] *Językowy obraz świata*, J. Bartmiński (red.), Lublin 2004, s. 39-46.

[9] Por. J. Bartmiński, *Punkt widzenia, perspektywa, językowy obraz świata* (wyd. oryg. 1990), [w:] *Językowy obraz świata*, J. Bartmiński (red.), Lublin 2004, s. 103-104.

ścią, odbiorcą masowym. Jak pisze T. van Dijk, pośrednia natura związku między dyskursem a społeczeństwem przejawia się w społecznych, politycznych i kulturowych reprodukcjach, a takie społeczne reprezentacje umysłowe, jak wierzenia, przekonania czy ideologie służą użytkownikom języka za swego rodzaju „interfejs"[10], łączący poziom interakcji między indywidualnym nadawcą a tekstem, ze społecznymi makrostrukturami. Zgodnie z tym można założyć, że treści przekazywane w tekście prasowym, stanowią interfejs światopoglądowy autora, wpływający na reprezentacje umysłowe odbiorcy.

Interakcyjny charakter dyskursu medialnego, oprócz aspektu semantycznego, pociąga za sobą również pragmatyczny aspekt komunikacji, więc sam transfer danych odgrywa w dyskursie rolę wtórną. Dominantą natomiast wydaje się być jego celowość oraz illokucyjny charakter w odniesieniu do odbiorcy osadzonego w określonym kontekście społecznym. Z drugiej strony, skoro dany tekst usytuowany jest w tej samej perspektywie świadomościowej, stanowiącej *locus communis* zarówno dla autora, jak i odbiorcy, to jego interpretacja uwalnia zakodowany w nim określony obraz świata, wycinek rzeczywistości — widziany oczami nadawcy, a odtworzony przez danego odbiorcę[11].

Pragmatyczna determinacja tekstowych obrazów świata składa się z mechanizmu, kiedy presupozycje w tekście „wynikają z regularnych, w obrębie danej subkultury lub danego gatunku, syntagmatycznych połączeń znaków językowych, czyli tzw. kolokacji tekstowych[12]. W medialnym opisie zdarzeń, określone zastosowanie tychże kolokacji może służyć albo poparciu danego stanu rzeczy, np. z ideologicznego czy aksjologicznego punktu widzenia, albo zaprzeczeniu mu[13]. Innymi słowy, język oferuje nadawcy komunikatu pewnego rodzaju środki (np. standardowe i innowacyjne użycia języka), umożliwiające mu interpretację lingwistyczną jakiegoś wydarzenia, a zajęcie przez nadawcę danego stanowiska, wybór perspektywy, profilu w opisie rzeczywistości, stanowi „podstawowy mechanizm kreowania tekstowego.

Przeanalizowanie tekstów prasowych poświęconych jakiemuś wydarzeniu, pozwala odsłonić to, w jaki sposób dziennik komentuje fakty, zjawiska, uczestników zdarzenia itd., tj. jakich środków językowych i pozajęzykowych używa do przedstawienia własnej wizji świata, jakiego rodzaje deklaratywy medialne tworzy. Pragmatyczne aspekty komunikacji zachodzącej między dziennikarzem a odbiorcą, chęć inkorporacji przez dziennikarza określonych poglądów do tekstu i, z drugiej strony, podświadome oczekiwania odbiorcy co do ideologicznego kształtu uzyskiwanej informacji, same narzucają tryb kreowania tekstowego obrazu świata. Chodzi tu przede wszystkim o rolę prezentowanej przez odbiorcę informacji perspektywy poznawczej, sposobu, w jaki widzi, rozumie świat. W świetle pragmatyki kulturowej przyjmuje się, że nie musi on (świat) odpowiadać obiektywnemu obrazowi rzeczywistości, gdyż takie czynniki, jak egocentryzm czy antropocentryzm (innymi słowy, „społeczno-

[10] T. A. van Dijk, *Discourse and Cognition in Society*, [w:] *Communication Theory Today*, D. Crowley, D. Mitchell (red.), Oxford 1993, s. 5.
[11] T. Dobrzyńska, *Tekst*, [w:] *Współczesny język polski*, J. Bartmiński (red.), Lublin 2001, s. 301.
[12] A. Kiklewicz, *Język. Komunikacja. Wiedza*, Mińsk 2006, s. 337 i n.
[13] M. Wilczewski, *Tekstowa rekonstrukcja opozycji liberalny-konserwatywny w prasie polskiej i amerykańskiej na przykładzie wiadomości relacjonujących problem sekularyzacji szkół*, [w:] „Zeszyty Prasoznawcze" 2010, nr 3-4 (203-204), Kraków 2010, s. 147.

psychologiczna" cecha funkcjonalno-pragmatycznej wizji obiektu lingwistycznego, jakim jest tekst[14]) wpływają na jej określoną, unikalną konceptualizację i kategoryzację[15].

Opisując poszczególne aspekty, składające się na tekstowy obraz konfliktu chińsko-japońskiego w *ChD*, spróbujemy odpowiedzieć na następujące pytania:

1. Jak dziennik opisuje zakup wysp Diaoyu przez Japonię?
2. Jak argumentowany jest fakt, że wyspy Diaoyu są własnością Chin, co w efekcie ma być formą legitymizacji podjętych przez Chiny działań w celu odzyskania tejże własności?
3. Jaki wizerunek japońskich władz nakreślają autorzy z *ChD*, a także jak przedstawiają samych Japończyków i japońskie media?
4. Jak dziennik przedstawia władze chińskie i protestujących Chińczyków?
5. Jak mówi się o konflikcie chińsko-japońskim, o roli USA w konflikcie i jego potencjalnych skutkach?

III. Tekstowy obraz chińsko-japońskiego sporu

1. Zakup wysp Diaoyu przez Japonię

W opisie źródła chińsko-japońskiego konfliktu dziennik *ChD* wielokrotnie odwołuje się do faktu zakupu wysp Diaoyu przez Japonię w sposób wartościujący, co można zaobserwować w poniższych przykładach:

> (1) On September 10, 2012, the Japanese government announced its decision to „purchase" Diaoyu Island and its affiliated Nanxiao Island and Beixiao Island under what Tokyo called „nationalization"[16]. This move taken by the Japanese government constitutes a serious violation of Chinese territorial sovereignty[17].
> (2) „If Chinese consumers, in a reasonable manner, express their positions and views against Japan's violation of China's territorial sovereignty, I think it is within their rights to do so and it is understandable," Vice-Minister of Commerce Jiang Zengwei said […][18].
> (3) […] the Japanese government announced on Monday the „purchase" of the Diaoyu Islands and their affiliated islets[19].
> (4) About 91 percent of the 2,000 Chinese residents in a poll conducted by the Guangzhou Public Opinion Research Center were concerned about the „purchase" of the Diaoyu Islands and 90 percent viewed the move as an act of aggression in the Chinese territory[20].

[14] Zob. O. Leszczak, *Ontologia antropologiczna funkcjonalizmu pragmatycznego: doświadczenie językowe — działalność językowa — dyskurs — język — mowa — wydarzenie mowne — działalność mowna — tekst*, [w:] *Język poza granicami języka. Teoria i metodologia współczesnych nauk o języku*, A. Kiklewicz, J. Dębowski (red.), Olsztyn 2008, s. 455-456.
[15] Zob. E. Pachocińska, *Problemy współczesnej pragmatyki*, [w:] *Język poza granicami języka. Teoria i metodologia współczesnych nauk o języku*, A. Kiklewicz, J. Dębowski (red.), Olsztyn 2008, s. 108.
[16] Kolejne przypadki emfazy poprzez rozstrzelenie w przytaczanych fragmentach tekstów źródłowych są na potrzeby analizy naniesione przez autorów (A.G i M.W.).
[17] *Diaoyu Islands cannot be bought*, „The China Daily" 14.08.2012, s. 1.
[18] Lan Lan, Zhuoqiong Wang, *Islands 'purchase will hurt economic ties'*, „The China Daily" 14.09.2012, s. 11.
[19] Lan Lan, Zhuoqiong Wang, *Islands*…, op.cit, s. 11.
[20] Lan Lan, Zhuoqiong Wang, *Islands*…, op.cit, s. 11.

(5) Taiwan has strongly protested Japan's recent move to „purchase" part of the Diaoyu Islands[21].

Przykład (1), pochodzący z pierwszej strony wtorkowego wydania *ChD*, zarysowuje ogólny obraz konfliktu pomiędzy Chinami a Japonią. U jego podłoża leży decyzja o zakupie wysp Diaoyu, Nanxiao i Beixiao przez Japonię. Autor artykułu (*nota bene* dziennikarz chińskiego dziennika *The People's Daily*, będącego oficjalną gazetą Komunistycznej Partii Chin), stosuje środek stylistyczny, używany powszechnie w propagandzie politycznej, tj. „cudzysłów ironiczny" (Klemperer 1983). Umieszczając wyraz *purchase* ('nabywać, kupować') w cudzysłowie (przykłady 1, 3, 4, 5), podważa legalność japońskiej transakcji, gdyż odbiorca tekstu prawdopodobnie odczyta sens zdania odwrotnie — jako „przywłaszczenie" wysp. Podobny zabieg autor stosuje w przypadku japońskiego uzasadnienia zakupu wspomnianych wysp. Podczas gdy Tokio mówi o nacjonalizacji, upaństwowieniu wysp (zob. fragment 1: *[...] under what Tokyo called „nationalization"*), cudzysłów ironiczny w wyrazie *nationalization* podważa ten argument, czemu zresztą dowodzi kolejne zdanie, mówiące o tym, że ruch japońskiego rządu stanowi poważne pogwałcenie chińskiej suwerenności terytorialnej (zob. fragmenty 1, 2).

Nielegalność zakupu wysp Diaoyu jest również wyrażana eksplicytnie, co pokazuje kolejny przykład:

(6) Hong [rzecznik chińskiego MSZ — A.G. i M.W.] blamed Japan's illegal purchase of the islands for the „gravely destructive consequences" and said it is Japan that should bear responsibility[22].
(7) Residents in China's major cities took to the streets on Sunday to protest Japan's latest move in its illegal claim to the Diaoyu Islands, which have belonged to China for centuries[23].

2. *Wyspy Diaoyu to własność Chin*

Drugim aspektem tekstowego obrazu konfliktu, jest pokazanie czytelnikowi, że wyspy Diaoyu są integralna częścią terytorium Chin. Jedną ze strategii podejmowanych przez autorów tekstów z *ChD,* jest podkreślenie znaczenia historycznej przynależności wysp do Chin:

(8) The Diaoyu Islands have been China's inherent territory since ancient times, and their surrounding waters are traditional fishing grounds for Chinese fishermen. Each year more than 1,000 Chinese fishing boats enter that area[24].
(9) Residents in China's major cities took to the streets on Sunday to protest Japan's latest move in its illegal claim to the Diaoyu Islands, which have belonged to China for centuries[25].

W przykładzie (8) nadawca akcentuje tę przynależność przez leksykę, zestawiając przymiotnik *inherent* ('dziedziczny, wrodzony, integralny') z rzeczownikiem *territory*. Siłę wyrażenia *inherent territory* potęguje odwołanie do tradycji (przykłady 8, 9), tj. wskazanie, że wyspy są własnością Chin już od czasów starożytnych, tak więc impliku-

[21] Lan Lan, Zhuoqiong Wang, *Islands*…, op.cit, s. 11.
[22] Changxin Gao et al., *Firms close on anniversary*, „The China Daily" 18.09.2012, s. 1.
[23] Yunbi Zhang et al., *Citizens angry at Tokyo take to the streets*, „The China Daily" 17.09.2012, 11.
[24] *Japan must act responsibly*, „The China Daily" 17.09.2012, s. 8.
[25] Yunbi Zhang et al., *Citizens*…, op.cit, s. 11.

je się, że roszczenie prawa do wysp jest sprzeczne z tradycją i — co więcej — nielegalne (*illegal*, przykład 9).

Ową nielegalność działań Japonii *ChD* zestawia z prawnymi krokami podejmowanymi przez Chiny w celu ochronienia ich terytorialnej suwerenności (fragment 10). W efekcie tworzona jest opozycja „prawny — bezprawny", do biegunów której odpowiednio można zaliczyć działania Chin i Japonii.

> (10) […] China has completed the legal formalities to safeguard its territorial sovereignty and maritime interests. The announcement of the baselines of the territorial waters of the Diaoyu Islands provides the legal basis for China's jurisdiction over the islands and the surrounding waters in line with domestic and international laws[26].

Poprzez leksykę dziennik podejmuje także próbę ośmieszenia działań Japonii. W poniższym zdaniu (11) nacjonalizacja wysp jest określona mianem śmiesznej (*ridiculous*), przez co sugeruje się, że jakakolwiek potencjalna argumentacja Japonii jest również niepoważna.

> (11) The „nationalization" of the Diaoyu Islands by Japan after „purchasing" them from a „private owner" is ridiculous and cannot change the fact that they are Chinese territory[27].

3. Wizerunek japońskich władz, mediów i samych Japończyków

ChD kreuje negatywny wizerunek japońskich władz, co znajduje wyraz w szeregu wypowiedzi aksjologizujących je. Na przykład, poniższe trzy fragmenty tworzą wizerunek japońskich władz jako oderwanych od rzeczywistości, popełniających błędy i nieodpowiedzialnych:

> (12) „We hope the Japanese side can squarely face the realities, correct mistakes and come back to the track of resolving the Diaoyu Islands dispute through negotiations," Hong said[28].
> (13) Japan must act responsibly [tytuł][29]
> (14) […] The unstable nature of Japan's domestic politics, the attitudes of different Japanese political forces toward China and their policies toward the Diaoyu Islands remain volatile. Therefore, China should prepare itself strategically and economically for the consequences[30].

W zdaniu (12) nadawca jawnie pisze o błędach Japonii, które winny być naprawione, a także presuponuje, że japońskie władze nie zdają sobie sprawy z sytuacji, w jakiej się znajdują. Presupozycja ta wynika ze zdania: *We hope the Japanese side can squarely face the realities…* ('Mamy nadzieję, że strona japońska będzie mogła uczciwie stanąć w obliczu faktów…'). Poza tym, oprócz wskazania na to, że władze popełniły błąd w sprawie wysp Diaoyu, mamy do czynienia z kolejną presupozycją, tym razem mówiąca o tym, że Japonia jest zamknięta na rozmowy na drodze negocjacji, co bez wątpienia stawia ją w złym świetle.

Negatywny wizerunek wzmacnia kolejna presupozycja z fragmentu (12). Zawarta w nagłówku sugestia, że Japonia musi działać w sposób odpowiedzialny, w istocie rze-

[26] Xingyu Wang, *Good move on Diaoyu Islands*, „The China Daily" 26.10.2012, s. 9.
[27] Baisong Jin, *Consider sanctions on Japan*, „The China Daily" 17.09.2012, s. 9.
[28] Xiaokun Li, Shengnan Zhao, *Exercise to protest China*, „The China Daily" 20-21.10.2012, s. 2.
[29] *Japan…*, op.cit, s. 8.
[30] Xingyu Wang, *Good move*…, op.cit, s. 9.

czy mówi czytelnikowi, że obecnie tak nie jest, z czego wynika, że kraj ten jest nieodpowiedzialny.

W końcu we fragmencie (14) wskazuje się taką cechę Japonii, jak niestabilna natura (kolokacja *unstable nature*) nawet w przypadku jej wewnętrznej polityki. Taki wizerunek podkreśla dodatkowo wyraz *volatile* (‘zmienny, szybko zmieniający się’) w odniesieniu do postawy władz japońskich względem Chin oraz względem polityki w kwestii wysp Diaoyu. W ten sposób zarysowuje się obraz kraju rozchwianego, o nieokreślonej bliżej polityce zarówno wewnętrznej, jak i zewnętrznej, czyli *de facto* kraju niepoważnego i nieobliczalnego, przed którym Chiny muszą się strategicznie i ekonomicznie zabezpieczyć (por. ostatnie zdanie omawianego fragmentu).

Kolejną strategią dyskursywną, zastosowaną w celu deprecjacji japońskich władz, jest budowanie dualistycznego wizerunku bohaterów konfliktu (Japonii i Chin) przez opozycję „pokojowy — prowokacyjny/agresywny”, gdzie lewy biegun należy do Chin, zaś prawy — do Japonii:

> (15) China should take strong countermeasures, especially economic sanctions, to respond to Japan’s provocations. Military consideration, however, should be the last choice[31].
> (16) Yang [Bojiang, professor studiów japońskich w Pekinie — A.G. i M.W.] warned that Tokyo, even as it takes a diplomatic route, has not given up military preparations[32].
> (17) […] Japan’s decision to „nationalize” the Diaoyu Islands challenges China’s determination to defend its territory. The Japanese have also refused to „put aside disputes” to concentrate on areas in which the two countries agree.
> […] The Diaoyu Islands dispute is a contest of the comprehensive strengths of China and Japan. Whether Sino-Japanese relations will continue to deteriorate depends on whether Japan stops its provocative actions[33].
> (18) When China and Japan signed the Treaty of Peace and Friendship in 1978, they resolved to settle all their disputes by peaceful means. Yet with its continual provocations, Japan seems intent on initiating a clash between the two countries[34].
> (19) Since the Japanese government started implementing its „nationalization” plan for the Diaoyu Islands, it has closed the door on a diplomatic resolution to the dispute[35].
> (20) China has stressed time and time again that it will never back down on issues of sovereignty. We hope that these words will be heeded and the Japanese government opens the door to permit a peaceful resolution[36].

Fragmenty (15, 17, 18) informują czytelnika o prowokacyjnym charakterze japońskiej polityki, o czym świadczą kolejno kolokacje: *Japan’s provocations*, *provocative actions* i *continual provocations*. Poza tym w zdaniu (16) implikuje się, że Japonia stanowi zagrożenie dla Chin, jako że nie porzuciła swoich planów zbrojeniowych, zaś w przykładzie (18) sugeruje się, że Japonia celowo zmierza do wywołania konfliktu z Chinami (*Japan seems intent on initiating a clash between the two countries*).

W odróżnieniu od wizerunku Japonii, dziennik kreuje pozytywny wizerunek Chin, które powinny podjąć wszelkie kroki w celu zapobieżenia agresji swojego sąsiada, ale w taki sposób, by uniknąć interwencji militarnej (przykład 15). Co więcej, Chiny zachęcają Japonię do podjęcia rozmów, które mogłyby doprowadzić do pokojowego rozwiązania konfliktu, co wy-

[31] Baisong Jin, *Consider…*, op.cit, s. 9.
[32] Yunbi Zhang, Jiao Wu, *Secret talks held over Diaoyu Islands*, „The China Daily” 25.10.2012, s. 1.
[33] Xingyu Wang, *Good move*…, op.cit, s. 9.
[34] *Japan…*, op.cit, s. 8.
[35] *Japan…*, op.cit, s. 8.
[36] *Japan…*, op.cit, s. 8.

raża pozytywnie nacechowany czasownik *hope* w przykładzie (20). Ten sam fragment implikuje, że Chiny proponują Japonii, która swoim planem nacjonalizacji wysp Diaoyu „zamknęła drzwi do dyplomatycznego rozwiązania konfliktu" (zob. zdanie 19), zażegnanie go na drodze pokojowej, więc jego rozstrzygnięcie tak naprawdę zależy teraz tylko od Japonii.

Oprócz nakreślonej opozycji „pokojowy — prowokacyjny/agresywny" autorzy z *ChD* podejmują również próbę legitymizacji potencjalnej reakcji Chin. Nawet, jeśli byłaby to reakcja zbrojna, to nie zaburzałaby ona stworzonego dualistycznego obrazu dwóch państw, gdyż taka reakcja wydaje się być naturalnym — z moralnego punktu widzenia — działaniem wobec agresora, ponieważ Chiny w ten sposób broniłyby swojego terytorium (por. fragment 17). Japonia jest przedstawiana w dzienniku jako wróg, podejmujący starania w celu zakwestionowania suwerenności Chin (zdanie 21).

Kolejny przypadek zastosowania cudzysłowu ironicznego, tym razem w odniesieniu do wyrazów *protection* i *security* we fragmentach (22, 23) wskazuje na to, że tak naprawdę Japonia nie chroni wysp, lecz je okupuje. Wzmocnieniem tej tezy jest określenie straży przybrzeżnej, zajmującej się obserwacją wysp, mianem siły paramilitarnej (*paramilitary force,* zdanie 22) i wskazanie na bezprawne wejście w posiadanie wysp Diaoyu, które miały być przekazane Japonii przez USA w 1972 w ramach zwrotu wysp Riukiu. W taki obraz agresywnego sąsiada wpisuje się też implikacja ze zdania (24), mówiąca o tym, że Japonia nie jest na tyle mądra i odważna, by podjąć negocjacje z Chinami, lecz odwołuje się do strategii zastraszania, że zrobi wszystko, aby zawładnąć terytorium należącym do Chin. Obraz ten pełni funkcję perswazyjną, legitymizującą potencjalną, naturalną — w takim obiegu spraw — reakcję Chin, jaką jest obrona własnego terytorium.

> (21) The friction between China and Japan over the Diaoyu Islands is growing with Japan intensifying its efforts to challenge China's sovereignty over the islands[37].
> (22) In fact, Japan has put the Diaoyu Islands under the „protection" of its coast guard, a paramilitary force, since it was handed them illegally by the United States in 1972 as part of the reversion of the Liu Chiu Islands to Japan[38].
> (23) The Japanese government has even called for the coast guard's structural functions to be expanded and strengthened so that all possible measures can be taken to ensure „security" in the waters around the Diaoyu Islands[39].
> (24) But if Japan wishes to call itself a major power and a responsible member of the international community, it should have the wisdom and guts to negotiate rather than threatening to take „all possible measures" to seize China's territory[40].

Ważną rolę w tekstowym ujęciu chińsko-japońskiego konfliktu pełni obraz mediów japońskich, ponieważ zdyskredytowanie tych mediów pozwala nadawcy wykreować ogólny obraz Japonii oraz wpłynąć na określone postrzeganie rzeczywistości medialnej, którą z kolei przedstawiają media japońskie. W tym wypadku chodzi o stworzenie u odbiorcy przekonania o tym, że mediom tym, podobnie jak japońskim władzom, nie można ufać, gdyż są kłamliwe.

Poniższy fragment (25), komentujący medialne doniesienia strony japońskiej o niepoinformowaniu Japonii przez chińską marynarkę wojenną o wkroczeniu kilku okrętów na obszar

[37] *Japan…*, op.cit., s. 8.
[38] *Japan…*, op.cit., s. 8.
[39] *Japan…*, op.cit., s. 8.
[40] *Japan…*, op.cit., s. 8.

Morza Wschodniochińskiego, stawia japońskie media w negatywnym świetle, zarzucając im relacje niezgodne z faktami:

> (25) A Japanese media report accusing the Chinese navy of „ignoring" a requirement to inform Japanese counterparts of their presence in certain areas of the East China Sea was „not in accordance with the facts", a source within the Chinese Ministry of National Defense told China Daily on Tuesday.
>
> Seven Chinese navy warships sailed through the Miyako Strait between Okinawa Island and Miyako Island in Okinawa Prefecture on Oct 4, according to the Kyodo News Agency, quoting the Japanese Defense Ministry.
>
> The Chinese vessels were actually passing through international waters en route to the Pacific Ocean […].
>
> „The report does not reflect the facts," the official said.
>
> Yin Zhuo, a Beijing-based military expert, said the Chinese ship movements were within international rules, and that Tokyo tends to view the presence of any Chinese navy ships in the East China Sea as a „threat"[41].

Nieprawdziwość medialnych przekazów dziennik uzasadnia eksponowaną już wcześniej (przy kreowaniu wizerunku japońskich władz) cechą, jaką jest agresywny i prowokacyjny charakter Japonii, która postrzega, zgodnie z powyższym cytatem, obecność jakiegokolwiek statku chińskiej marynarki wojennej na wodach Morza Wschodniochińskiego w kategoriach zagrożenia. Znamienne jest, że po raz kolejny mocno nacechowany, negatywnie wartościujący Chiny leksem, a mianowicie *threat* (‘zagrożenie’), jest opatrzony cudzysłowem, co każe odczytać sąd jako ironię, bądź też wyolbrzymienie, albo wręcz swego rodzaju fobię Japonii na punkcie swojego sąsiada. Takiemu odczytaniu sensu sprzyja zaznaczenie na początku tego samego akapitu, że chiński ruch morski odbywa się w granicach prawa międzynarodowego, tak więc nie może być mowy o zagrożeniu ze strony Chin.

Istotną składową wizerunku Japonii jest sposób postrzegania przez *ChD* Japończyków i ich gospodarki. Dziennik prezentuje do nich zupełnie odmienne nastawienie, niż w przypadku japońskich władz. Przytaczając opinie Chińczyków, gazeta eksponuje pozytywne cechy narodu, takie jak wysoki poziom świadczonych usług i metody pracy japońskich firm (przykład 29), wysokiej jakości produkty (zdanie 26) i zaawansowanie technologiczne (zdanie 28). Akcentuje się również, że należy rozdzielić obiekt protestów, organizowanych przez Chińczyków, a mianowicie to, że celem tych protestów nie powinni być obywatele Japonii, których cechuje — podobnie jak Chińczyków — niewinność (*They are innocent, just as we are* […], fragment 29) i przyjazne nastawienie do Chińczyków, lecz japoński rząd.

> (26) However, he [Jin Xin, Chińczyk, kierownik japońskiej agencji reklamowej — A.G. i M.W.] admitted that he had previously bought a lot of Japanese products, such as notebook PCs, cameras, watches and household appliances, because the quality is so high[42].
>
> (27) Yang Yue has also stopped buying Japanese goods, including cosmetics. „There are so many products on the market, why do we have to choose theirs?"[43].
>
> (28) „In a way, made-in-Japan goods only encourage domestic enterprises to keep updating the technology to catch up with them," he [Liu, chiński prawnik — A.G. i M.W.] said[44].
>
> (29) In addition to the technology, Tang [kierowniczka sprzedaży w pekińskim oddziale firmy Nike, protestująca Chinka — A.G. i M.W.] admires the working methods of Japa-

[41] Yunbi Zhang, *Officials say no Japan maritime deal in place*, „The China Daily" 10.10.2012, s. 12.
[42] Na He et al., *Younger generation feels wave of emotions. Diaoyu: Islands in a stormy sea*, „The China Daily" 28.11.2012, s. 6.
[43] Na He et al., *Younger*…, op.cit., s. 6.
[44] Na He et al., *Younger*…, op.cit., s. 6.

> nese companies, especially in terms of service. She believed their adoption would help Chinese companies to better serve their customers. […] In the final analysis the target of the protests should be the Japanese government, not the Japanese people. „They are innocent, just as we are," she said. „They are no different to people from other countries and just want to be friends with the Chinese"[45].

Pomimo pozytywnych opinii na temat Japończyków ich obraz wciąż jest niespójny, dzieje się to za sprawą tekstowej opozycji „swój" — „obcy", której bieguny odpowiadają Chińczykom i Japończykom, a która jest konstytuowana w przykładach (27, 28) przez zaimki *theirs* i *them*. Strategia polegająca na wskazaniu, że na rynku dostępnych jest wiele dóbr, więc nie ma konieczności wybierania produktów „ich" (Japończyków) (przykład 27), a także na przedstawieniu rywalizacji Chińczyków z Japończykami na polu technologicznym, wyraźnie antagonizuje stronę japońską. Wyraz negatywnego nastawienia do strony japońskiej można odczytać ze zdania (26), w którym stwierdzenie, że chiński przedsiębiorca „przyznał, że wcześniej kupował wiele produktów japońskich", wyraża niechęć do tej praktyki za sprawą czasownika „przyznać" (*admitted*).

4. Wizerunek chińskich władz i protestujących Chińczyków

Jak wcześniej pokazaliśmy, *ChD* w tekstach poświęconych konfliktowi chińsko-japońskiemu, kreuje pejoratywny obraz władz Japonii. Nie jest więc zaskakującym fakt, że drugą stronę konfliktu, jaką są Chiny, dziennik stawia w pozytywnym świetle. Przykładem tego jest ukazanie motywacji działań chińskich władz, podjętych w odpowiedzi na kupno wysp Diaoyu.

Po pierwsze, zapowiedź chińskiego MSZ (fragment 30), że Chiny będą chronić japońskie firmy i obywateli Japonii przed protestami, a także apelowanie do Chińczyków o protestowanie przeciwko decyzji kupna wysp w sposób zgodny z prawem, każą postrzegać chińskie władze jako racjonalne, troszczące się zarówno o swoich obywateli, jak i o obywateli sąsiedniego kraju, a także nawołujące do pokoju i przestrzegania prawa, co widać też na przykładzie zdania (31):

> (30) Foreign Ministry spokesman Hong Lei said in a daily news briefing that China will protect Japanese firms and citizens and called for protesters to obey the law[46].
> (31) The government has called for the Chinese people to express their demands in a „legal and rational way"[47].

Co więcej, w odróżnieniu od prowokacyjnych władz japońskich, o czym była mowa w poprzednim punkcie, chińskie władze są przedstawiane jako dyplomatyczne, chcące zażegnać konflikt na drodze „pokojowych negocjacji" (zdanie 33) oraz odpowiedzialne (*China's Ministry of Agriculture is acting responsibly* […], zdanie 34), bo swoimi działaniami kontrolnymi na wodach wokół wysp Diaoyu chronią chiński przemysł rybołówstwa i zapewniają bezpieczeństwo chińskich rybaków:

> (33) „China hopes to solve maritime disputes through peaceful negotiations, while such peaceful means is actually based on our administrative bodies' and navy's capabilities to handle security issues," […][48].

---

[45] Na He et al., *Younger*…, op.cit., s. 6.
[46] Changxin Gao, *Firms close on anniversary*, „The China Daily" 18.09.2012, s. 1.
[47] Changxin Gao, *Firms*…, op.cit., s. 1.
[48] Xiaokun Li, Shengnan Zhang, *Exercise to protest China*, „The China Daily" 20-21.10.2012, s. 2.

(34) China's Ministry of Agriculture is acting responsibly in requiring the fishery authorities of Zhejiang and Fujian provinces to regularly patrol the waters around the Diaoyu Islands in order to safeguard the interests of China's fishing industry and ensure the safety of Chinese fishermen[49].

Kontrowersyjny zakup wysp Diaoyu spowodował wybuch masowych protestów ludności chińskiej przeciwko Japonii. Relacje *ChD* z tych protestów zarysowują pozytywny obraz protestujących Chińczyków, podkreślając taką ich cechę, jak odwaga (przykłady 35, 36) i gotowość do ochrony ojczyzny (por. *we are brave enough to guard our homeland* […], przykład 35) poprzez finansowe wsparcie sił zbrojnych (fragment 36), a nawet wstąpienie do wojska w przypadku działań zbrojnych (fragmenty 36, 37).

(35) „So far there hasn't been a large protest in Dalian, although if there is one, I [Jin Xin, Chińczyk, kierownik japońskiej agencji reklamowej w jednej z chińskich prowincji — A.G. i M.W.] will be the first to join. Through our protests, we can tell the Japanese government that we are brave enough to guard our homeland," he said[50].
(36) „I am boycotting Japanese goods as a show of support. If the dispute leads to a war, I will donate money or even apply to join the armed forces"[51].
(37) We are showing our attitude here. I can be a soldier if my nation calls on me, or at least I would be able to cook for the soldiers," said Cui Yutong, 23, who joined the crowds outside the Japanese embassy in Beijing on Sept 6[52].

Gotowość poświęcenia się ojczyźnie wynika z takiej cechy Chińczyków, jaką jest patriotyzm, który znajduje swój wyraz w sloganach demonstrantów i w ich entuzjazmie:

(38) In Beijing, some of the convenience stores concealed their logo by hanging up banners of patriotic Chinese slogans[53].
(39) The Guangdong Provincial Public Security Department urged protesters on Sunday to abide by laws and regulations and rationally express their patriotic enthusiasm[54].

Jeśli chodzi o sam przebieg protestów, to ich obraz w dzienniku jest niespójny. Chociaż pojawia się informacja, że demonstranci zniszczyli dużą liczbę japońskich samochodów, rzucając w nie butelkami z woda i kamieniami (zdanie 42), to w innym miejscu *ChD* akcentuje pokojowość Chińczyków (por. *there was no violence*, zdanie 40) oraz fakt, że jedyną pozostałością po protestach była mała ilość śmieci (fragment 41). Z drugiej strony, z niespójności tej można wywnioskować, że demonstranci kierują swoje niezadowolenie na symbol japońskiej gospodarki, a nie na samych Japończyków czy innych ludzi. W tym sensie obraz ten jest zbieżny z wykreowanym wcześniej wizerunkiem Japończyków, którzy są przyjaźni Chińczykom, w odróżnieniu od agresywnych władz japońskich.

(42) A large number of Japanese brand vehicles were damaged when a handful of protesters threw water bottles and stones at them as they drove down the road[55].
(40) Demonstrators chanted slogans including „return the Diaoyu Islands", with several throwing plastic water bottles into the embassy's yard, but there was no violence[56].

[49] *Japan…*, op.cit., s. 8.
[50] Na He et al., *Younger*…, op.cit., s. 6.
[51] Na He et al., *Younger*…, op.cit., s. 6.
[52] Na He et al., *Younger*…, op.cit., s. 6.
[53] Changxin Gao et al., *Firms…*, op.cit., s. 1.
[54] Yunbi Zhang et al., *Citizens*…, op.cit., s. 11.
[55] Yunbi Zhang et al., *Citizens*…, op.cit., s. 11.
[56] Yunbi Zhang et al., *Citizens*…, op.cit., s. 11.

(41) „Wisdom is needed in the expression of patriotism," Xinhua News Agency said in a commentary. In its micro blog, Xinhua's Guangdong bureau also praised the tidy streets, saying only a little rubbish had been left behind by demonstrators[57].

5. *Obraz chińsko-japońskiego konfliktu, rola USA w konflikcie i jego potencjalne skutki*

Ostatnim wycinkiem tekstowej rzeczywistości, jaki poddamy analizie, jest sposób, w jaki dziennik *ChD* prezentuje sam konflikt, jakie wyraża sądy nt. sojusznika Japonii, jakim są Stany Zjednoczone, oraz jakie antycypuje skutki tego konfliktu.

Jeśli idzie o językowe środki nominacji, w tekstach dziennika znajdujemy takie określenia, jak spór (*dispute*, zdania 42, 43, 44), tarcie, konflikt (*friction*, zdanie 45) napięcia, (*tensions*, zdanie 47) czy wyrażenia typu: nasilające się napięcia (*intensyfying tensions*, zdanie 46), dobrze wyreżyserowany plan japońskiego rządu (*well-orchestrated plan of the Japanese government*, zdanie 46), a także metaforyczne ujęcie konfliktu w tytule jednego z tekstów: *Diaoyu: Islands in a stormy sea*, gdzie nadawca sięga do metafory nautycznej, by przedstawić zagrożenie wynikające ze sporu.

(42) However, the dispute over the islands is the cause of conflicting emotions among many young Chinese people[58].
(43) „The dispute over the Diaoyu Islands is the biggest topic in my family. We want to express our anger and put pressure on Japan," she said[59].
(44) „I've been paying great attention to the progress of the dispute and during the first few days I even updated my news app every five minutes," said Jin[60].
and colleagues[61].
(45) The friction between China and Japan over the Diaoyu Islands is growing with Japan intensifying its efforts to challenge China's sovereignty over the islands[62].
(46) The intensifying tension between China and Japan over the Diaoyu Islands is not a farce being played out by Japanese right-wing politicians but a well-orchestrated plan of the Japanese government[63].
(47) Tensions sharply rose between Beijing and Tokyo after the Japanese government last month „nationalized" some of the Diaoyu Islands[64].
(48) Diaoyu: Islands in a stormy sea [tytuł][65].

Powyższe przykłady wskazują na ujęcie kwestii wysp w kategoriach poważnego konfliktu pomiędzy dwoma krajami; konfliktu, który jest dynamiczny, ciągle przybiera na sile i jest inspirowany przez rząd Japonii. Taki jego obraz po raz kolejny antagonizuje stronę japońską, co wpływa na negatywne postrzeganie tego bohater tekstowego w oczach czytelnika.

Kolejnym tekstowym aktorem, który obok Chin i Japonii pełni kluczową rolę w konflikcie, są Stany Zjednoczone. Obraz USA jest całkowicie negatywny. To ten kraj obciąża się odpowiedzialnością za „zasianie ziaren konfliktu" (zdanie 49) poprzez „rozzuchwalenie" sojuszników przeciwko Chinom w amerykańskiej polityce w regionie:

(49) Washington cannot shake off its responsibility for sowing the seeds of conflict, since provocations by its allies against China have been

[57] Yunbi Zhang et al., *Citizens*…, op.cit., s. 11.
[58] Na He et al., *Younger*…, op.cit., s. 1.
[59] Na He et al., *Younger*…, op.cit., s. 6.
[60] Na He et al., *Younger*…, op.cit., s. 6.
[61] Na He et al., *Younger*…, op.cit., s. 6.
[62] *Japan*…, op.cit. s. 8.
[63] Baisong Jin, *Consider*…, op.cit., s. 9.
[64] Xiaokun Li, Shengnan Zhao, *Exercise*…, op.cit., s. 2.
[65] Na He et al., *Younger*…, op.cit., s. 6.

> emboldened by the US „Pivot to Asia" policy, Xinhua News Agency said in a commentary[66] (Shengnan i Yunbi 2012, 12).

Japonia jest przedstawiona w dzienniku, jako sprzymierzeniec Stanów Zjednoczonych (*US ally*, zdanie 50), a sam udział USA w rozgrywaniu sporu określa się mianem „ryzykownej gry" (zdanie 51). Opinia ta jest uwiarygodniana poprzez podanie jej źródła, którym jest pracownik uniwersytecki, ekspert ds. międzynarodowych. Dodatkowo z fragmentu (52) czytelnik dowiaduje się, na czym może polegać ta gra — mianowicie na tym, że stronniczy Waszyngton chce czerpać jakieś korzyści poprzez wykorzystywanie i sterowanie napięciem pomiędzy Chinami i Japonią. W ten sposób Stany Zjednoczone zostają wpisane w negatywny obraz Japonii, a razem z nią są postrzegane jako bohater stronniczy, prowokacyjny, któremu zależy na własnych korzyściach i które wykorzystuje konflikt do własnych, partykularnych celów.

> (50) Despite Panetta casting himself as a mediator between China and Japan over the islands in an interview with Foreign Policy magazine, his unexpected trip to Japan is aimed at bolstering the US ally by prioritizing coordination with Tokyo before coming to China, analysts said (Shengnan i Yunbi 2012, 1).
> (51) Wang Fan, director of the Institute of International Relations at the China Foreign Affairs University, said Washington may be playing a risky game.
> (52) „Washington, with its bias and rebalancing in the region, has been seeking to benefit through simultaneously utilizing, and reining in, the tension between China and Japan. Such moves pose a threat to regional stability and increase the risk of drastic escalation," he said[67].

Jeśli chodzi o potencjalne skutki konfliktu, to dziennik zasadniczo skupia się na wymiarze ekonomicznym. Obraz efektów dość jednoznaczny, tzn. przedstawiający złą sytuację gospodarczą Japonii, mocne uzależnienie tego kraju od gospodarki Chin oraz odporność Chin na fluktuacje rynku, w tekstach *ChD* sugeruje się, że konflikt mocno odbił się na sytuacji Japonii, a nie Chin, tak więc to w interesie władz japońskich leży dążenie do zażegnania sporu.

O pogorszeniu się sytuacji fiskalnej Japonii mówi poniższy fragment, gdzie dodatkowo wskazuje się, że istnie wystarczająco wiele sygnałów na to, że wzrost gospodarczy będzie sukcesywnie zwalniać, a kraj może nawet pogrążyć się w recesji:

> (53) Third, Japan's fiscal deterioration is likely to continue. There are enough indications that Japan's economic growth in 2013 will slow down or slip into another recession[68].

Podkreślenie złego stanu gospodarki daje grunt do wpłynięcia Chin na rozwój konfliktu. W przykładzie (54) mówi się o sile chińskiej gospodarki, która jest drugą co do wielkości na świecie. Daje to chińskim władzom możliwości do nałożenia sankcji na Japonię, które mocno uderzą w jej gospodarkę (por. *Japan's economy will suffer severely if China were to impose sanctions on it*, fragment 55), podczas gdy „straty Chin będę względnie niewielkie", gdyż znajdują się na dużo lepszej pozycji i stać je na straty w eksporcie do Japonii (przykład 58, zob. też zdanie 59). Uwiarygodnieniem możliwości wprowadzenia sankcji jest wskazanie na relację między oboma gospodarkami, tj. zaznaczenie, że to Japonia jest bardziej zależna od Chin — nie odwrotnie (*Japan is more reliant on China economically*, fragment 55; *Japan's reliance on China* […], fragment 56).

---

[66] Shengnan Zhao, Yunbi Zhang, *US 'will not take sides over islands'*, „The China Daily" 18.09.2012, s. 12.
[67] Shengnan Zhao, Yunbi Zhang, *US…*, op.cit., s. 1.
[68] Baisong Jin, *Consider…*, op.cit., s. 9.

> (54) The US' capability to impose economic sanctions on other countries is based on its economic strength, huge share in global trade, financial institutions and global intelligence network. China, too, has the capability to impose sanctions on other countries now that it is the second largest economy, has the largest foreign reserves, and is the largest exporter and second largest importer[69].
> (55) An analysis of Sino-Japanese economic interdependence shows that Japan's economy will suffer severely if China were to impose sanctions on it. China's loss would be relatively less […].
>
> According to Japanese customs statistics, Japan exported $73.72 billion worth of goods to China in the first six months of this year, which was 18 percent of its total exports. And Japan's imports from China added up to $91.34 billion, or 20.5 percent of its total imports. This suggests Japan is more reliant on China economically[70].
> (56) […] the global financial crisis increased Japan's reliance on China for its economic well-being[71].
> (57) China basically exports low value-added products to Japan […] while Japanese companies earn huge profits from their exports to China. That means China is in lot better position to afford a loss in exports[72].
> (58) So it's clear that China can deal a heavy blow to the Japanese economy without hurting itself too much by resorting to sanctions[73].

W dzienniku sugeruje się, że Japonia powinna rozważyć swą sytuację i zdać sobie sprawę z tego, że jej przyszłość gospodarcza leży w rękach Chin:

> (58) Fourth, according to the Japanese Ministry of Finance and the Bank of Japan, China held short-term and long-term Japanese government bonds worth 18 trillion yen ($230 billion) by the end of 2011, an increase of 71 percent year-on-year. China became the largest creditor of Japan in 2010. Given these facts, Japan should reconsider its financial health. In other words, with Japan's national debt at stake, the proverbial straw that can save the Japanese economy seems to be in the hands of China. And China can use it to find ways to impose sanctions on Japan in the most effective manner[74].

Na niepokojące wydarzenia w Japonii, wynikające z zawirowań gospodarczych w związku z konfliktem, wskazują również nastroje japońskich przedsiębiorców. W poniższym zdaniu informuje się o spadku obrotów w sektorze gastronomicznym, a także o niepokoju Japończyków pracujących w Chinach, którzy ze strachu przed prześladowaniami podają się za obywateli Korei Południowej:

> (59) Jin, the advertising agency manager, said a friend's Japanese restaurant has seen a sharp decline in customers, and one of the Japanese men who eats there tells people that he's from South Korea, for fear of reprisals should the dispute escalate[75].

W ten sposób w dzienniku są przedstawione skutki konfliktu, które zaczynają już bezpośrednio dotykać japońską gospodarkę oraz, które mogą być dla niej jeszcze boleśniejsze.

IV. Zakończenie

[69] Baisong Jin, *Consider*..., op.cit., s. 9.
[70] Baisong Jin, *Consider*..., op.cit., s. 9.
[71] Baisong Jin, *Consider*..., op.cit., s. 9.
[72] Baisong Jin, *Consider*..., op.cit., s. 9.
[73] Baisong Jin, *Consider*..., op.cit., s. 9.
[74] Baisong Jin, *Consider*..., op.cit., s. 9.
[75] Na He et al., *Younger*…, op.cit., s. 6.

Przedstawiona analiza tekstów prasowych umożliwiła wyekscerpowanie zarówno jawnych, jak i ukrytych strategii wykorzystywanych przez nadawcę: po pierwsze, w celu przekazania informacji na dany temat w taki sposób, by mieściła się ona w profilu oficjalnego poglądu władz chińskich, a po drugie — aby zaprezentować odbiorcy „wyprofilowaną" informację, bądź ją podtrzymać lub wzmocnić tak, aby wszelkie wartości, normy jej towarzyszące, zostały inkorporowane do systemu wartości, światopoglądu odbiorcy, a następnie reprodukowane w dyskursie.

Analiza pokazuje wyraźnie, jak tekstowa informacja służy jako narzędzie do wytworzenia obrazu świata widzianego oczami nadawcy. Wartościowanie bohaterów wydarzenia przedstawia stosunek nadawcy do nich oraz pośrednio do opisywanego wydarzenia, jako że jest ono ich udziałem. Decyduje o nim emocjonalna, światopoglądowa, czy też ideologiczna postawa nadawcy, jaką prezentuje względem konkretnych bohaterów. Kreowanie pozytywnego wizerunku postaci przekłada się na pozytywny obraz wydarzeń (np. pozytywny obraz chińskich władz daje podstawę do legitymizacji ich działań), w których uczestniczą, natomiast poprzez wizerunek negatywny — delegitymizuje się określone działania (jak w przypadku działań japońskich władz). Takie kreowanie obrazu w mediach, jest powszechne i widoczne na co dzień, niejako w każdym przekazie medialnym. Znajduje to swój wyraz w postawie Chińczyków wobec Japończyków wybiegającej w przyszłość. Obecnie 45% respondentów jest przekonanych, o czym informują sierpniowe badania opinii publicznej, że przyszłe relacje z Japonią będą ulegały ciągłemu pogorszeniu, choć w samym momencie zakupu wyspy w 2012 roku, takie przekonanie podzielało mniej 20% Chińczyków. Każdy, kto przebywał w pierwszej połowie 2013 roku w Chinach lub sukcesywnie śledzi doniesienia prasowe, zdaje sobie sprawę, że przedstawiony przez nas tekstowy obraz Japonii jest modelowany sukcesywnie i strategicznie. Elementy dyskursu medialnego mają nie tyle utrzymywać pejoratywny obraz i negatywne emocje, ale je wzmacniać i potęgować. Grając w karty, kupione na jednym ze straganów, Jokerem nie jest ani wyspa Diaoyu z chińską flagą, ani przekreślona flaga Japonii, lecz arsenał woskowy nowych Chin. Wyspa i konflikt wokół niej to element nowej historii, która rozgrywa się dzisiaj na Pacyfiku, której prądami są negatywne emocje wytarzane m.in. przez tekstowe narzędzia.

Bibliografia

Anusiewicz J., *Problematyka językowego obrazu świata w poglądach niektórych językoznawców i filozofów niemieckich XX wieku* (wyd. oryg. 1990), [w:] *Językowy obraz świata*, Bartmiński J. (red.), Lublin 2004.

Bartmiński J., *Słowo wstępne*, [w:] *Językowy obraz świata*, Bartmiński J. (red.), Lublin 1999.

Bartmiński J., *Punkt widzenia, perspektywa, językowy obraz świata* (wyd. oryg. 1990), [w:] *Językowy obraz świata*, Bartmiński J. (red.), Lublin 2004.

Chlebda W., *Stereotyp jako jedność języka, myślenia i działania*, [w:] *Język a Kultura, t. 12: Stereotyp jako przedmiot lingwistyki. Teoria, metodologia, analizy empiryczne*, Anusiewicz J., Bartmiński J. (red.), Wrocław 1998.

Dijk T. A. van, *Discourse and Cognition in Society*, [w:] *Communication Theory Today*, Crowley D., Mitchell D. (red.), Oxford 1993.

Dobrzyńska T. (2001), *Tekst*, [w:] *Współczesny język polski*, Bartmiński J. (red.), Lublin 2001.

Grosjean F., *Life with Two Languages. An Introduction to Bilingualism*, Cambridge, Mass. 2001.

Grzegorczykowa R., *Pojęcie językowego obrazu świata* (wyd. oryg. 1990), [w:] *Językowy obraz świata*, Bartmiński J. (red.), Lublin 2004.
Gumperz J., Levinson S.C., *Introduction: Linguistic Relativity Re-examined*, [w:] *Rethinking linguistic relativity*, Gumperz J., Levinson S.C. (red.), Cambridge, UK 1996.
Gut A., *O relacji między myślą a językiem*, Lublin, TNKUL, 2009.
Gut A., *Mindreading po chińsku*, Na temat Chin, http://natematchin.pl/mindreading-po-chinsku/ [dostęp: 20.09.2013]
Humboldt W. von, *O myśli i mowie. Wybór pism z teorii poznania, filozofii dziejów i filozofii języka* (tłum. E. M. Kowalska), Warszawa 2002.
Kajtoch W., *Językowe obrazy świata i człowieka w prasie młodzieżowej i alternatywnej*. *1*, Kraków 2008.
Kiklewicz A., *Język. Komunikacja. Wiedza*, Mińsk 2006.
Klemperer V., *LTI. Notatnik filologa*, Kraków — Wrocław 1983.
Leszczak O., *Ontologia antropologiczna funkcjonalizmu pragmatycznego: doświadczenie językowe — działalność językowa — dyskurs — język — mowa — wydarzenie mowne — działalność mowna — tekst*, [w:] *Język poza granicami języka. Teoria i metodologia współczesnych nauk o języku*, Kiklewicz A., Dębowski J. (red.), Olsztyn 2008.
Levinson S.C., Kita S., Haun D., Rasch B., *Returning the Tables: Language Affects Spatial Reasoning*, „Cognition" 2002, nr 84, s. 155-188.
Nisbett R., *Geografia myślenia* (tłum. E. Wojtych), Sopot 2008.
Nowak P. i Tokarski R., *Medialna wizja świata a kreatywność językowa*, [w:] *Kreowanie światów w języku mediów*, Nowak P., Tokarski R. (red.), Lublin 2007.
Pachocińska E., *Problemy współczesnej pragmatyki*, [w:] *Język poza granicami języka. Teoria i metodologia współczesnych nauk o języku*, Kiklewicz A., Dębowski J. (red.), Olsztyn 2008.
Whorf B.L., *Język, myśl i rzeczywistość* (tłum. T. Hołówka), Warszawa 1982.
Wilczewski M., *Tekstowa rekonstrukcja opozycji liberalny-konserwatywny w prasie polskiej i amerykańskiej na przykładzie wiadomości relacjonujących problem sekularyzacji szkół*, „Zeszyty Prasoznawcze" 2010, nr 3-4 (203-204), s. 145-160.

Materiał źródłowy

Baisong Jin, *Consider sanctions on Japan*, „The China Daily" 17.09.2012.
Changxin Gao, Fangfang Li, Zhuoqiong Wang, Wenfang Li, *Firms close on anniversary*, „The China Daily" 18.09.2012.
Diaoyu Islands cannot be bought, „The China Daily" 14.08.2012.
Japan must act responsibly, „The China Daily" 17.09.2012.
Lan Lan, Zhuoqiong Wang, *Islands 'purchase will hurt economic ties'*, „The China Daily" 14.09.2012.
Na He, Wanli Yang, Yuchen Zhang, *Younger generation feels wave of emotions. Diaoyu: Islands in a stormy sea*, „The China Daily" 28.11.2012.
Shengnan Zhao, Yunbi Zhang, *US 'will not take sides over islands'*, „The China Daily" 18.09.2012.
Yunbi Zhang, Jiao Wu, *Secret talks held over Diaoyu Islands*, „The China Daily" 25.10.2012.
Yunbi Zhang, Junqian Xu, Caixiong Zheng, *Citizens angry at Tokyo take to the streets*, „The China Daily" 17.09.2012.
Yunbi Zhang, *Officials say no Japan maritime deal in place*, „The China Daily" 10.10.2012.
Xiaokun Li, Shengnan Zhao, *Exercise to protest China*, „The China Daily" 20-21.10.2012.
Xingyu Wang, *Good move on Diaoyu Islands*, „The China Daily" 26.10.2012.

Arkadiusz Gut, profesor (KUL) 15.03.1970, pracuje w Katedrze Teorii Poznania na Wydziale Filozofii KUL. Dwukrotny stypendysta Fundacji na Rzecz Nauki Polskiej, laureat Stypendium Fundacji Fulbrighta, Fundacji Batorego, stypendysta w następujących uniwersytetach: Karl-Franzens Universität (Graz, Austria), University of Sheffield (Wielka Brytania), University of Wisconsin (USA), Katholieke Universiteit Leuven (Belgia) oraz Po-

lish Academy of Science. Laureat wielu grantów naukowych przyznawanych przez Narodowe Centrum Nauki. Jest autorem licznych artykułów wydawanych w języku angielskim i polskim, autorem monografii „*O RELACJI MIĘDZY MYŚLĄ A JĘZYKIEM*" wydanej w serii wydawniczej: UMYSŁ. PRACE Z FILOZOFII I KOGNITYWISTYKI w 2009 roku. Obecnie prowadzi badania kognitywne dotyczące umysłu, wpływu języka na procesy kognitywne, szczególnie *mindreadingu* (aspekt poznawczy i społeczny), przeprowadził badania empiryczne dotyczące nabywania przez dzieci kluczowych pojęć umożliwiających procesy czytania cudzych stanów mentalnych oraz rozpoczął przygotowanie książki związanej z problematyką badań porównawczych. Od wielu lat przebywa w Chinach i przygotowuje książkę na temat kognitywnych różnić kulturowych.

E-mail:kupisa@kul.lublin.pl

Web personal page: http://www.kul.pl/arkadiusz-gut,2659.html

Dr Michał Wilczewski, adiunkt w Instytucie Kulturologii i Lingwistyki Antropocentrycznej na Wydziale Lingwistyki Stosowanej UW; e-mail: mwilczewski@interia.pl